

BURGERPARTICIPATIE IN PROJECTEN IN DE PUBLIEKE RUIMTE

de voedingsbodem voor
kwaliteit in meervoud

Erika Meershoek

Een succesvol project vraagt een goede voorbereiding. Ook al is er tijdsdruk en/of zijn de financiën krap, het is slim de tijd te nemen voor een gedegen vooronderzoek en zorgvuldig participatief traject met alle belanghebbenden en gebruikers. Dit voorkomt onvrede: *“ik ben niet gehoord”*, miscommunicatie: *“ik ben niet begrepen”* en onverschilligheid: *“het betreft mij niet”*. Essentieel is dat de deelnemers zich gerespecteerd voelen, er vertrouwen is en dat er ruimte is om het project daadwerkelijk mede vorm te kunnen geven.

De ervaring leert dat de resultaten breder gedragen worden wanneer op een sensitieve wijze wordt samengewerkt. Bovendien maakt dat het participatieve planproces leuker en creatiever. En de resultaten beter en in brede zin duurzamer.

Ter illustratie volgen enkele voorbeelden uit mijn GIDZ-werkpraktijk van de afgelopen jaren.

**Burgers verzetten zich van ‘nature’
tegen zaken die opgelegd worden,
ze ondersteunen juist datgene
dat ze mede hebben bedacht.**

Vince Pfaff

In Krommenie heb ik een aantal educatieve groen projecten gedaan. Op 6 basisscholen heb ik met 1500 leerlingen 7000 zaadbommetjes gemaakt! Iedere school met een eigen samengesteld zaadmengsel, afgestemd op de lokale grondslag en weerscondities. De leerlingen hebben de bommetjes langs een uitgestippelde route van hun eigen school richting het Rosariumpark gegooid.

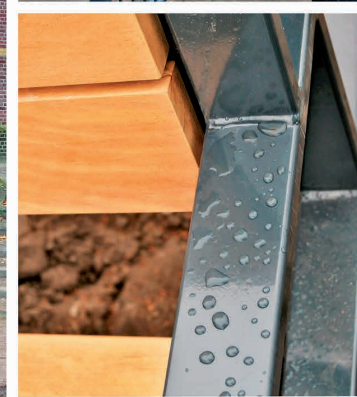
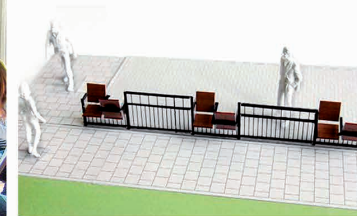
Het Rosariumpark, waaraan zorgcentrum Rosariumhorst ligt, is door de ANWB heringericht tot een aantrekkelijk multifunctioneel groenplein, met sportvoorzieningen en een moestuin. Aan mij is gevraagd de mensen die naar de dagbesteding in het Rosariumhorst komen, met vroege Alzheimer, actief te betrekken bij de moestuin. Twee maal per week neem ik mensen mee in een rolstoel, met de rollator, of vertrouwd arm in arm. We maken gerechten van onze oogst, die we tijdens de gezamenlijke lunch genieten terwijl ik een mooi gedicht voorlees. Over jonge sla bijvoorbeeld, of een notenboom. Bij slecht weer onderhouden we een op maat gemaakte kweekbak binnen of werken we aan een maquette van de moestuin buiten. Of we maken met elkaar een nieuw gedicht, voor op de jaarkalender waarop iedereen precies kan zien wanneer je wat moet doen om een mooie gezonde moestuin te hebben.

Ontmoetingshekken Oerle is een uitgelezen voorbeeld van hoe je dmv participatie de betrokkenheid van burgers en bewoners bij hun leefomgeving kunt vergroten.

De vier van oudsher belangrijkste plekken in Oerle (gemeente Veldhoven) zijn gekozen voor een gezamenlijk kunstwerk. Van de basisschool, het dorps huis, de kerk en het voormalig ki-station is samen met de dorpsbewoners via rondleidingen, verhalen, foto's en het achterhalen van oude gebruiken en gewoonten de cultuurhistorie en identiteit ontrafeld. Leerlingen hebben hun grootouders geïnterviewd en daar persoonlijke boekjes van gemaakt, de handwerkgroep heeft het dorps huis onder handen genomen, de parochianen hebben prachtige verhalen verteld en (kinderen van) voormalige werknemers van het ki-station hebben vol trots de oude werkruimtes laten zien en verteld wat de komst van het bedrijf in Oerle teweeg heeft gebracht; het opende het venster op de wortels van het eigen bestaan!

Ik heb de uitkomst van de ontrafelde identiteit tot krachtige quotes ingedikt en teruggekoppeld naar de participanten. Met deze pure kernwoorden heeft Martijn Schoots per locatie een 'Ontmoetingshek' op maat gemaakt welke op 19 december 2012 feestelijk zijn opgeleverd.

De opgave van de provincie Gelderland was de onzichtbare Romeinse Limes, *de grens van het Romeinse rijk langs de Rijn in de 1^e-4^e eeuw*, beleefbaar te maken en nieuwe betekenis te geven voor de bewoners, recreanten en passanten. Het onderzoek is uitgevoerd door GIDZ samen met Kees Ykema | tuin- & landschapsarchitect en Martijn Schoots | ontwerper publieke ruimte.

Als onderdeel van het veldwerk zijn met kenners van het gebied, beheerders en enkele bezoekers 1:1 gesprekken gevoerd. De uitdaging was knooppunten te vinden die zowel ten tijde van de Romeinen als vandaag de dag van belang zijn. Uit een keur van locaties is met de begeleidingscommissie 1 plek geselecteerd. Daarvoor heeft GIDZ een opdracht geformuleerd om mbv beeldende kunst in de publieke ruimte het verscholen Romeinse erfgoed, op eigentijdse wijze te doen herbeleven.

De selectiecommissie, waarin ik zitting had, vond het kunstwerk TOT HIER TOT DAAR van Jan Kleingeld het meest aansprekend. De poëtische tekst zou worden uitgevoerd in manshoge stalen letters die iets verhoogd op sokkels in het grasland aan weerszijde van de Nederrijn zouden komen. De provincie Utrecht gaf echter geen toestemming voor het plaatsen van TOT DAAR op hun oever. Wordt vervolgd.

De Limes wordt pas interessant wanneer het door de kunstuitingen weer als een aaneengeschakeld lint door het gebied gaat lopen.

Regionaal bureau voor Toerisme

Wij hechten veel waarde aan het zichtbaar en beleefbaar maken van de cultuurhistorische lijnen in het landschap. Daardoor weet je waar je roots liggen en ervaar je de geschiedenis in en van het landschap.

Staatsbosbeheer

Historie is boeiend als het zicht- en beleefbaar is. Informatie over de ontstaansgeschiedenis maakt dat je anders naar het landschap kijkt en het anders ervaart.

Waterschap Rivierenland

Traditie en binding met de streek; dat leeft bij de bevolking. Daarom zijn wij voorstander van dit soort projecten.

Gemeente Buren

Voorafgaand aan het ontwerpproces zijn de wensen van de scholieren, conciërges en docenten van Scholengemeenschap Martinuscollege te Grootebroek ten aanzien van het verbeteren van de binnen - en buitenruimte geïnventariseerd.

Twee groepen scholieren hebben met hun mobiele telefoon of digitale camera foto's gemaakt van plekken rondom en binnen de school waar ze zich prettig voelen. En van plekken die ze als niet prettig ervaren, met enkele steekwoorden ter toelichting. Van de fotoreeksen zijn collages gemaakt en vervolgens samen met de leerlingen bediscussieerd om hun wensen en aandachtspunten voor het te maken ontwerp scherp te krijgen.

Vervolgens zijn met de directeur, verschillende docenten, conciërges en leden van de leerlingenraad bijeenkomsten georganiseerd en hebben we, uitgaande van de A-0 posters met elkaar, al pratend en tekenend wenselijke aanpassingen / verbeteringen verkend. Deze zijn door de ontwerper Kees Ykema uitgewerkt tot een nieuw integraal ontwerp voor de publieke ruimte in en rondom de school. Het plan is gefaseerd gerealiseerd en wordt in de lente van 2013 feestelijk opgeleverd.

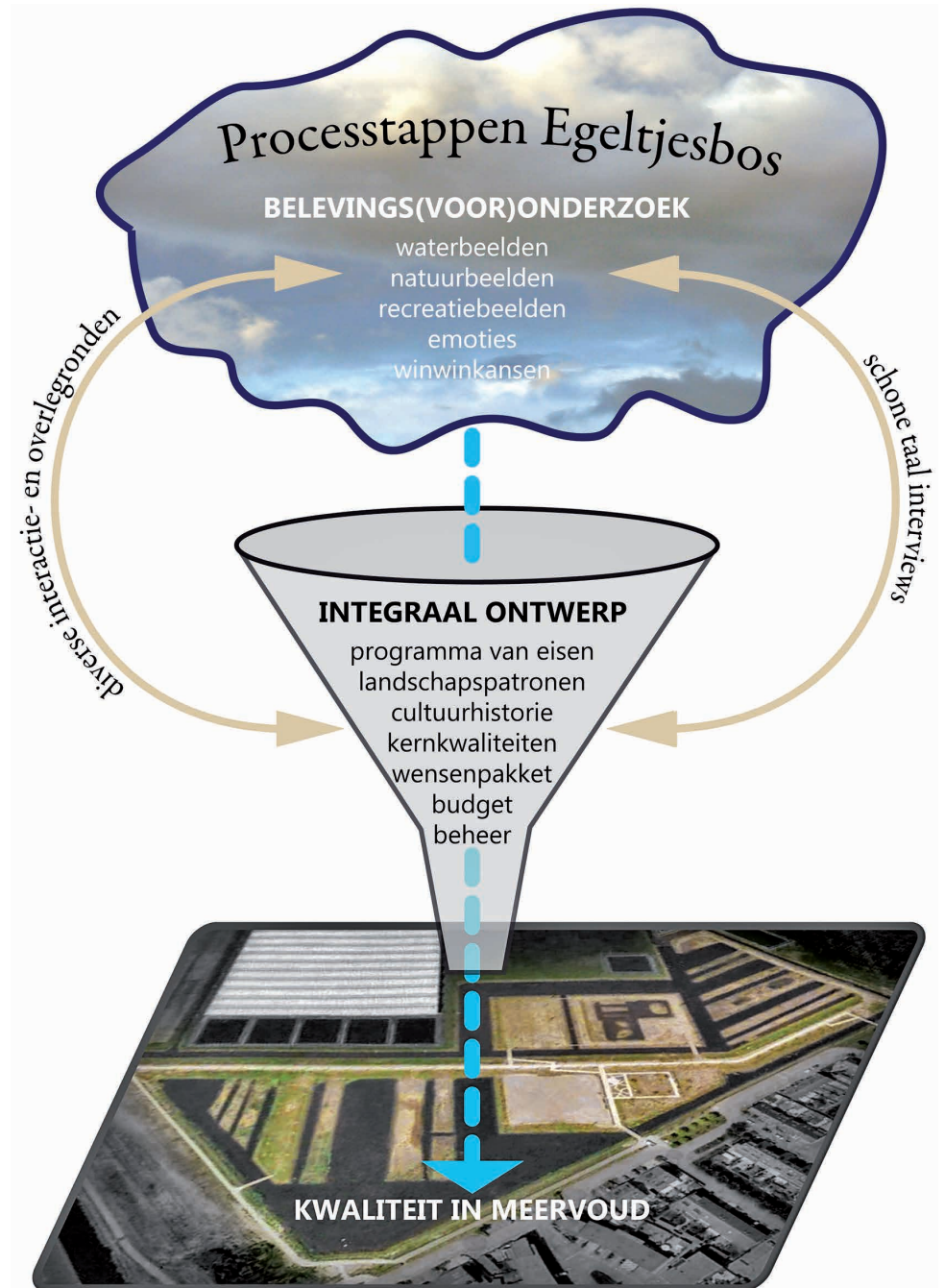

1 van de met de leerlingen gemaakte posters voor het ontwerpproces

In opdracht van het innovatieplatform 'Leven met Water', heeft GIDZ ism Kees Ykema een procesanalyse uitgevoerd van het multifunctionele waterbergingsproject 'Egeltjesbos' in de Kwakel. Dit project was opgezet volgens de zogenaamde *schone taal-methodiek*. De essentie hiervan is dat de vragensteller / ontwerper zich open en waardevrij opstelt, met aandacht luistert, zijn eigen aannames buiten het gesprek laat en niet in een bepaalde richting stuurt.

Om te achterhalen wat de (meer)waarde is van deze werkwijze heb ik alle direct betrokkenen bevroegd op hun ervaringen, zijnde; de opdrachtgever, tevens projectleider van Waternet Amsterdam, een onderzoeker van Alterra Wageningen, een coördinator gemeente Uithoorn, de aannemer / uitvoerder, een bewoner en de landschapsarchitect.

Met een bewoner hebben we een wandeling door betreffend gebied gemaakt om te horen hoe de ontwerpkeuzes en besluitvorming tot stand zijn gekomen, wat daadwerkelijk uitgevoerd is, hoe het multifunctionele waterpark door jong (*zie foto waterspeelplaats*) en oud wordt benut en hoe het onderhoud door de omwonenden met de gemeente is geregeld.

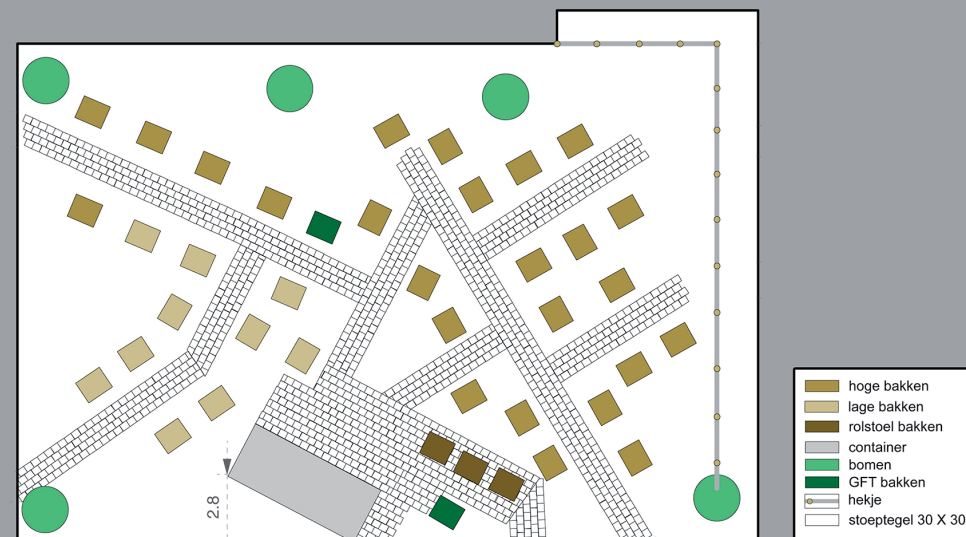

organogram planproces Egeltjesbos

In de Haarlemse stadsvernieuwingswijk Parkwijk is op initiatief van GIDZ op twee braakliggende terreintjes op een speelse manier met bewoners, ondernemers, buurtorganisaties, wijkkunstenaars, gemeente Haarlem en woningcorporatie Pré Wonen MoesMobiel aangelegd. De MoesMobiel bestaat uit een buurtmoestuin, fruitgaard en kweekbakken in het atrium van het Reinaldahuis. Het doel is om met het eetbare groen, tijdens de verbouwing van de wijk, de leefbaarheid en de verbondenheid van de bewoners met elkaar te versterken.

De MoesMobiel wordt enthousiast onderhouden en gebruikt door jong en oud van verschillende nationaliteiten. Maandelijks wordt een MoesMobiel maaltijd geserveerd, bereid met eigen producten, voor de gebruikers en bezoekers. Bij mooi weer zijn er op woensdagmiddag groene kinderactiviteiten. In oktober 2012 is het 1ste seizoen feestelijk opgeluisterd met een werelds herfstfeest. Het Blogboek is te downloaden via onze site: www.gidz.net/projects/analysisandconcepts/moesmobielparkwijk
 Januari 2013 heeft de MoesMobiel de Kern met Pit prijs voor beste buurtproject van Noord Holland ontvangen! Zie <http://www.kernmetpit.nl>. Een mooie opsteker voor een nieuw groeiseizoen van de MoesMobiel, dat wederom financieel mogelijk is gemaakt door Pré Wonen.

inrichtingskaart en visualisatie tijdelijke moestuin MoesMobiel obv bewonerswensen

Ipv blauwdrukplanning met eindbeelden vraagt de huidige tijd om 'organische stedenbouw' gebaseerd op de gebiedseigen kernkwaliteiten, het sociaal kapitaal en ideeën uit het gebied zelf. Daarbij zijn tijd en flexibiliteit belangrijke ontwerpdimensies.

In opdracht van de gemeente Midden-Drenthe heeft GIDZ de wensen en mogelijkheden voor een nieuw buurtschap ten oosten van Beilen in kaart gebracht. In samenspel met belanghebbenden, burgers, scholieren en allerlei experts is een integrale strategie ontwikkeld voor het stap voor stap ontwikkelen van een duurzaam buurtschap geworteld in nieuw naoberschap. In 2013 start de gemeente met haar publieke en private partners met de 'slow' gebiedsontwikkeling.

De leerlingen van het dr. Nassaucollege in Beilen hebben collages gemaakt van het nieuwe buurtschap met daarin opgenomen alle elementen die ervoor zouden zorgen dat zij er later zelf zouden willen wonen. De collages heb ik, samen met Dennis Moet, met de leerlingen besproken. Collages met bv een natuurlijke zwembijver als spil waaromheen het buurtschap wordt gebouwd, alle auto's aan het begin van het buurtschap parkeren; uit het zicht. Een hotel voor bezoekers, moestuintjes aan de randen etc.

collage elementen groen leefmilieu nieuw buurtschap

Projecten

- 2013 MoesMobiel wint Kern met Pit prijs Noord Holland
- 2013 Blogger voor Visita magazine België
- 2013 MoesMobiel Parkwijk
- 2012/13 Participatief groenproject alzheimergroep Rosariumhorst, iov ANWB Krommenie
- 2012 ANWB-groenplein Krommenie zaadbommenproject 6 basisscholen
- 2012 Zaadbommen-project ANWB groenplein Krommenie
- 2012 Community art project Oerle Zuid, Veldhoven, ism Martijn Schoots
- 2011 participatief planproces buurtschap Drieling, Beilen, GIDZ ism Remco Rolvink
- 2011 'BlikOpener' MVO-convenant ondernemers Haarlem, ism Bedrijf&Samenleving en de gemeente Haarlem
- 2011 Participatietraject 'MoesMobiel' Parkwijk, onderdeel Eetbaar Haarlem, iov wooncorporatie Pré Wonen
- 2011 Participatietraject 'Watertekens', ism Kees Ykema
- 2010/13 Eetbaar Haarlem' ism gemeente Haarlem
- 2010 Participatietraject bloemkoolwijk Holy Noord Vlaardingen
- 2010 Participatietraject Martinuscollege ism Kees Ykema
- 2010 Journalistiek project '4 generaties vrouw', ism Evelien van den Bogaert
- 2009 Organisator Werkatelier NieuwHaarlem thema 'Duurzaamheid', ism gemeente Haarlem
- 2009 Limes ism Kees Ykema en Martijn Schoots

Opleiding

- 2011 MVO training 'BlikOpener', bij CSR academy
- 2007/11 Kunstacademie Haarlem
- 1990/05 Beeldhouwen bij L. Musch, H. van Belle en A. Musarara
- 1982/86 Vrije Academie Voorschoten

Commissies | Publicaties | Kunst

- 2013 Woest Zwart Groen, GIDZ cahier
- 2013 Blogboekje MoesMobiel
- 2012 Solo expo LekArt Culemborg
- 2010 Lid selectie- / kunstcommissie kunstenaar 'Limes', provincie Gelderland
- 2009/10 StrathNaver, a visual exploration in the heart of Sutherland' GIDZ boek
- 2009/13 Lid denktank MBO Haarlem, onderdeel van B&SH&O
- 2008 Initiatiefnemer/organisator kunst(enaars)uitwisseling Osnabruck / Haarlem
- 2005/08 Lid Haarlemse kunstenaarsvereniging KZOD
- 2004/05 Juryvoorzitter HIT (Haarlems Interscholair Toernooi) beeldende kunst

De kern van GIDZ bestaat uit Dennis Moet en mijzelf. Samen met ontwerpers, kunstenaars, experts en burgers brengen we de eigenheid en potenties van gebieden en plekken in beeld. We focussen daarbij op de cultuur(historie), landschap, water, groen en kansen voor duurzaamheid in brede zin. Door middel van participatieonderzoek krijgen we een breed beeld (wensen en mogelijkheden) van mens en (stads) landschap. Op www.gidz.net staan bij projects voorbeelden van participatie die te downloaden zijn.

Langs de kortste weg ontstaan
slechts handboeken.
Langs de omweg is meer leven
te vinden, daar ontstaat
Alice in Wonderland.
De omweg herinnert eraan
dat het niet alleen om het doel gaat,
maar ook om de weg er naartoe.

Jacobine Geel

Erika Meershoek
Delistraat 3
2022 ZC Haarlem

06 41866778
apb@gidz.net
www.gidz.net

